

свого складу країн, значно нижчих за рівнем економічного добробуту, в Євросоюзі значною мірою зросте розширення доходів. Показник ВВП на душу населення знизиться, що обов'язково призведе до додаткового перерозподілу надходжень з структурних фондів ЄС. Згідно з даними Європейської Комісії, внаслідок вступу до Євросоюзу ВВП в країнах-кандидатах буде зростати на 1,5 % щорічно протягом десяти років, що приведе до підвищення частки ВВП цих країн у структурі загального показника ВВП ЄС. Але це не справить негативного впливу на рівень економічного розвитку жодної з країн ЄС. Навпаки, в короткостроковому періоді ВВП Євросоюзу зросте приблизно на 0,7 % внаслідок розширення. Показники зовнішньої торгівлі Євросоюзу теж суттєво не зміняться в цьому періоді [4].

Однак, що стосується довгострокового періоду, то тут ситуація може змінитися. Це може відбутися не лише під впливом економічного зростання країн ЦСЄ та зростання попиту в цих країнах, а також внаслідок підвищення рівня сукупної пропозиції в нових членах та перерозподілу доходів всередині ЄС. Розширення Єдиного Європейського ринку призведе до зростання конкуренції, збільшення інвестиційних надходжень та поглиблення спеціалізації на ньому може призвести до отримання додаткових конкурентних переваг як одними, так і іншими країнами [2, с. 10].

Включення до складу ЄС нових членів безумовно змінить географічну орієнтацію зовнішньої торгівлі

Співтовариства. Також у зв'язку з входженням до Європейського Союзу нових членів та, як наслідок, реструктуризації окремих галузей економіки, суттєво зміняться розміри інвестиційних потоків між ЄС та США, Японією та іншими країнами ОЕСР.

Ще одним наслідком, який може справити розширення ЄС на глобальне економічне середовище, є те, що після прийняття до свого складу нових членів Євросоюз може перетворитися на структуру із закритішою економікою. Так, на сьогоднішній день 55 % торговельних операцій ЄС відбувається всередині самого Європейського Союзу, а після входження нових членів внутрішні можливості ЄС зростуть ще більше. Нарешті, розширення відчутно посилить міжнародну економічну та особливо політичну вагу Європейського Союзу.

Що стосується України, то тут варто зауважити, що вже сьогодні ринок ЄС – другий за значенням після ринку СНД. А після розширення Євросоюзу він стане головним експортним товарним ринком України. Так, за даними Мінекономіки України, розширення ЄС справлятиме на Україну такі ефекти: втрата традиційних ринків збуту в нових членах ЄС внаслідок поширення на них антидемпінгових заходів ЄС щодо України; запровадження новими членами ЄС нетарифних обмежень, технічного, санітарного тощо контролю щодо української сільськогосподарської продукції; обмеження доступу робочої сили з України на ринки праці нових членів ЄС [5].

Як висновок можна запропонувати таку таблицю.

Таблиця. Економічні ефекти розширення ЄС на Схід

	Вплив розширення
Країни – кандидати на вступ	зменшення трансакційних витрат у зовнішній торгівлі з країнами ЄС; зниження рівнів ставок по запозиченням в країнах ЦСЄ; підвищення рівня конкуренції на Європейському ринку; більша прозорість ділових операцій на національних ринках нових членів
Країни-члени	отримання додаткових переваг експортерами; географічне розширення економічного середовища; поглиблення інтеграції ринків капіталу; зменшення витрат внаслідок розміщення окремих економічних секторів у нових членах
Європейський Союз загалом	зростання сукупного попиту та сукупної пропозиції; зростання розширення доходів; поглиблення конкуренції та спеціалізації на Європейському ринку; перерозподіл доходів всередині Співтовариства
Міжнародні економічні відносини	зміна географічної структури зовнішньої торгівлі ЄС; підвищення рівня закритості Європейського ринку для країн-не членів Співтовариства; зростання економічної ваги ЄС в структурі МЕВ
Україна	втрата традиційних ринків збуту в нових членах ЄС внаслідок поширення на них антидемпінгових заходів ЄС щодо України; запровадження новими членами ЄС нетарифних обмежень, технічного, санітарного тощо контролю щодо української сільськогосподарської продукції; обмеження доступу робочої сили з України на ринки праці нових членів ЄС

1. EU Enlargement. Window of Opportunity // European Affairs. – 2002. – Р. 11-30. 2. Noë W. The impact of EU Enlargement on External Relations, notably with the US and Russia // National Europe Center Paper. – Australian National University, 2002. – 12 March – № 8. – Р. 10-21. 3. Report on transition countries. The Vienna Institute for International Economic Studies. –

2002. 4. The economic impact of Enlargement // www.europa.eu.int June 2001. 5. Сіденко В., Барановський О. Важкий шлях до ринку Європейського Союзу // Дзеркало тижня. – 2004. – 10 січня.

Надійшла до редколегії 29.03.04

Л.Г.Харсун, асп.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА ЄС

Представлено аналіз проблем та перспектив інтеграції України до Європейського Союзу, одного з найбільших торговельних партнерів. У цьому контексті розглянуто структуру торгівлі та характеристики торговельної політики обох сторін. Значну увагу приділено розкриттю основних можливостей та загроз для України у сфері зовнішньоторговельних відносин з ЄС у світлі приєднання до нього десяти нових країн-членів.

The problems of integration into the EU and opportunities for Ukraine are studied. In this aspect the volume, structure of the trade as well as the trade policy characteristics of both trade partners are considered. The prospects and risks for Ukraine that will be brought about by new 10 states state-members that are to join the EU are revealed.

Останнє десятиліття в українській зовнішньоторговельній політиці чітко простежується її все більша орієнтація на ринки західноєвропейських країн, а особливо країн, що входять до складу Європейського Союзу.

Це пояснюється намірами України вступити до даного інтеграційного об'єднання, переважно задля розширення торговельних відносин та покращення умов торгівлі.

© Л.Г.Харсун, 2005

На сучасному етапі торговельні відносини України з ЄС є досить складними і багато в чому невизначеними. За даними 2002 р., на ЄС припадало лише 26 % українського експорту, що майже вдвічі менше за потенційно можливі показники.

Така ситуація великою мірою пояснюється дією багатьох чинників політичного характеру. Традиційно ЄС звинувачує Україну в недостатності ринкових реформ, і, як наслідок, до українських товарів застосовуються малі імпорتنі квоти, високі ставки мита та постійна загроза антидемпінгових розслідувань. Ускладнює ситуацію і той факт, що близько 34 % українського експорту припадає на так звані вразливі товари (метал, с/г продукція, продукція хімічної промисловості та текстиль), які часто є об'єктом протекціоністських заходів.

Додає невизначеності та додаткових труднощів у торговельних відносинах України та ЄС очікуване розширення ЄС у травні 2004 р. 10 нових країн-членів ЄС перетворять його на найбільший політичний та економічний альянс, який матиме спільні кордони з Україною. З одного боку, об'єднаний ринок 25 країн Європи може стати найбільшим у світі споживачем українських товарів (частка ЄС в українському експорті може досягти 35 %). Проте водночас на нових країн-членів, куди вітчизняні виробники експортують продукцію більш ніж на 2 млрд дол. США, автоматично поширюються всі митні правила та стандарти ЄС, у тому числі торговельні обмеження та антидемпінгові розслідування [5, с. 32]. Таким чином, для України реальною є загроза скорочення поставок продукції до цього регіону. За різними оцінками, таке скорочення може становити від 350 до 600 млн дол. США.

У першу чергу від розширення ЄС втрачають вітчизняні виробники, які орієнтуються на ринки країн Балтії. Наш експорт у ці країни, які історично є важливими торговельними партнерами України, може зменшитись у 2005 р. на 15–20 % (близько 20–90 млн дол. США) [5, с.

34]. Незважаючи на той факт, що частка балтійських країн в українському експорті складає менше 3 %, зміни в структурі ЄС суттєво вплинуть на такі галузі, як металургійна, машинобудівна, хімічна, продукція яких є основними статтями вітчизняного експорту до регіону.

На конкурентоспроможність українських товарів вплине і впровадження новими членами ЄС нетарифних обмежень, технічного, санітарного, фітосанітарного контролю відповідно до норм Євросоюзу. Особливу загрозу це становить для с/г продукції. Також постраждають українські перевізники через підвищення технічних вимог до автомобілів, які здійснюють перевезення вантажів до країн ЄС-10.

Але найбільше занепокоєння викликає загроза спеціальних та антидемпінгових санкцій щодо товарів металургійної та хімічної промисловості. Так, наприклад, на сьогоднішній день експорт окремих видів металургійної продукції до ЄС-15 не може перевищувати 150 тис. т на рік. Але лише Польща споживає більше українського металу за рік, ніж весь Євросоюз. Тому якщо Україна не досягне угоди про розширення квоти, її втрати можуть становити близько 250 млн дол. США.

Таким чином, очевидною є потреба в захисті вітчизняного товаровиробника, який орієнтується на ринки країн ЄС-25. У цьому напрямку найбільш дієвим інструментом на сучасному етапі видається застосування щодо українських товарів тимчасових перемінних положень доступу на ринки країн Євросоюзу.

1. Shapoval Alexej. Foreign trade of Ukraine in 2002 // Eastern economist. – 2003. – №10. – Р. 2-6.
2. The key to economic growth // Eastern economist. – 2003. – № 10. – Р. 1-4.
3. Ukraine and international trade // Eastern economist. – 2003. – № 6. – Р. 5.
4. Mikhailov V. . Economic partnership of Ukraine with the European Union countries in 2002 // Eastern economist. – 2003. – № 5. – Р. 14-16.
5. Спецвипуск: Последствия расширения ЕС для экономики Украины // Бизнес. – 2003. – № 52. – С. 30.

Надійшла до редколегії 30.03.04

І.С.Чорнодід, асп.

ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО МІЖ УКРАЇНОЮ І США В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Подано визначення економічної безпеки, проаналізовано еволюцію співробітництва та вказані перешкоди взаємозв'язків США і України в цій галузі.

A treatment of the economic safety is suggested. Evolution of cooperation between the USA and Ukraine in the area and the obstacles in interrelations are studied.

Дослідження присвячене проблемі економічної безпеки, яка існує з моменту зародження людини, суспільства та держави. Для економічної науки і практики існування України як самостійної незалежної держави економічна безпека є новою проблемою, актуальність якої в останній час набула особливої гостроти в науково-теоретичному і політичному плані [13].

Проблема національної економічної безпеки виникає водночас із становленням державності, формуванням нових національних інтересів взагалі та економічних зокрема. Саме ці процеси відбуваються в теперішній час в Україні. Питання національної економічної безпеки з різним ступенем гостроти постають завжди в усіх країнах за будь-яких обставин, та особливо актуальні вони для нашої економічної системи, яка функціонує в умовах трансформаційної кризи. За таких умов дослідження питань забезпечення економічної безпеки набуває все більш суттєвого значення і свідчить про невідкладність вирішень існуючих проблем, що постають не тільки перед політиками, господарськими керівниками, а й підприємцями, вченими, широкими верствами населення.

Актуальність дослідження питань забезпечення економічної безпеки України зумовлена також цілим рядом об'єктивних чинників: системною трансформацією економіки країни і визначенням ролі і місця України в сучасній світовій економіці; реальними збитками, що завдаються економіці країни відсутністю адекватній перехідному періоду державно-правової і соціально-економічної бази для практичного переведу української економіки на ринкові відносини; необхідністю пошуку оптимального співвідношення між відкритістю економіки і захистом національних інтересів, інтересів господарчих суб'єктів і громадян для забезпечення економічної безпеки; зростанням внутрішніх та зовнішніх загроз економічній безпеці, включаючи спад обсягів і технічного рівня виробництва, втрату традиційних ринків, деіндустріалізації економіки, зруйнування науково-технічного потенціалу, згорання інвестиційної діяльності, розвиток тіньової економіки та її криміналізацію.

Економічна безпека – це загальнонаціональний комплекс заходів, спрямованих на постійний і стабільний розвиток економіки держави, що включає механізм протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам. Еволюцію